

การเปรียบเทียบพันธุ์ยางชั้นปลาย RRI-CH-36/2/3*

Further Proof Clone Trial of *Hevea* Hybrid RRI-CH-36/2/3

นภาพรรณ เลขะวิวัฒน์¹ พิกุล ชุนพุ่ม² กรรณิการ์ ชีระวัฒนสุข³

¹ ศูนย์วิจัยยางหนองคาย สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร

² ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรมุกดาหาร สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 กรมวิชาการเกษตร

³ ศูนย์วิจัยยางฉะเชิงเทรา สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร

บทคัดย่อ

การทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ คัดเลือกพันธุ์ยางใหม่ที่ให้ผลผลิต น้ำยางสูง การเจริญเติบโตดี ด้านทานโรค เหมาะสมสำหรับแนะนำให้ปลูกในพื้นที่กิ่งแห้งแล้งที่มีปริมาณฝนต่ำกว่า 1,600 มิลลิเมตร ต่อปี รวมทั้งมีลักษณะอื่นๆที่ดี คุณสมบัติของน้ำยางที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมยาง และมี ลักษณะของ พันธุ์ยางตรงตามความต้องการของเกษตรกร โดยการทดลองนี้เป็นการนำพันธุ์ยางลูกผสมของไทยปี 2536 ที่ผ่านการคัดเลือกจากการเปรียบเทียบพันธุ์ขั้นต้น 22 สายพันธุ์ มาปลูกทดลองและคัดเลือกอีกครั้งในแปลงเปรียบเทียบพันธุ์ยางชั้นปลาย ในพื้นที่ 32 ไร่ของศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรมุกดาหาร เพื่อใช้ในการประเมินเสถียรภาพ (Stability Parameter) ของพันธุ์ยางก่อนนำไปใช้ในการแนะนำพันธุ์ เริ่มปลูกยางลูกผสมในปี 2551 ระยะปลูก 3x7 เมตร วางแผนการทดลองแบบ Randomize Complete Block Design จำนวน 3 ซ้ำๆ ละ 40 ต้นต่อแปลงย่อย ปลูกเปรียบเทียบพันธุ์ยาง 24 สายพันธุ์ ประกอบด้วยพันธุ์ยางลูกผสมปี 2536 (RRI-CH-36) ที่ผ่านการคัดเลือกจากการเปรียบเทียบพันธุ์ขั้นต้น 22 สายพันธุ์ ได้แก่ ลูกผสม RRI-CH-36-0067, RRI-CH-36-0123, RRI-CH-36-0301, RRI-CH-36-0334, RRI-CH-36-0358, RRI-CH-36-0361, RRI-CH-36-0384, RRI-CH-36-0385, RRI-CH-36-0387, RRI-CH-36-0357, RRI-CH-36-0847, RRI-CH-36-0897, RRI-CH-36-0928, RRI-CH-36-0966, RRI-CH-36-1035, RRI-CH-36-1249, RRI-CH-36-1282, RRI-CH-36-1286, RRI-CH-36-1290, RRI-CH-36-1292, RRI-CH-36-1463 และ RRI-CH-36-1446 โดยให้พันธุ์ RRIM 600 และ RRIT 251 เป็นพันธุ์เปรียบเทียบ คูแลร์รักษาตามคำแนะนำของสถาบันวิจัยยาง บันทึกข้อมูลการเจริญเติบโตโดยการวัดขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางลำต้นที่ระดับ 10 เซนติเมตรจากจุดแตกตา และวัดความสูงของต้นยางทุก 3 เดือน ผลการทดลองหลังปลูกถึงต้นยางอายุ 24 เดือน ไม่พบความแตกต่างของการเจริญเติบโตของ พันธุ์ยางอย่าง มีนัยสำคัญ โดยพันธุ์ RRIM 600 และ RRIT 251 ซึ่งเป็นพันธุ์เปรียบเทียบ มีขนาดลำต้น

* การทดลองภายใต้โครงการวิจัยการปรับปรุงพันธุ์ยางพารา

เฉลี่ย 2.54 และ 3.19 ซม. มีความสูงลำต้นเฉลี่ย 252.5 และ 308.5 ซม. ตามลำดับ ลูกผสม RRI-CH-36-1035 และ RRI-CH-36-0123 เป็นลูกผสมปี 36 ที่มีการเจริญเติบโตดีที่สุด โดยมี ขนาดลำต้นที่ระดับ 10 ซม. เฉลี่ย 3.56 และ 3.31 ซม. และมีความสูงของลำต้นเฉลี่ย 316.1 และ 304.2 ซม. ตามลำดับ

คำนำ

สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร ได้ให้ความสำคัญของการปรับปรุงพันธุ์ยาง ซึ่งในโครงการปรับปรุงพันธุ์ยางพาราของไทยที่ผ่านมา ได้มีปรับปรุงพันธุ์โดยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การนำเอาพันธุ์ยางแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศมาปลูกทดสอบและคัดเลือกพันธุ์ที่ดีที่สุดเกษตรกร การรวบรวมพันธุ์จากแหล่งปลูกต่าง ๆ และการสร้างพันธุ์ยางลูกผสมของไทยเป็นต้น (สถาบันวิจัยยาง , 2551) วัตถุประสงค์ของการปรับปรุงพันธุ์ยางพาราโดยทั่วไป ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งพันธุ์ยางที่ให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์เดิม สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม พันธุ์ยางที่ใช้ปลูกกันในปัจจุบันนั้น เป็นพันธุ์ที่ได้ผ่านการผสมพันธุ์ และคัดเลือกพันธุ์มาแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง แล้วนำมาขยายพันธุ์โดยการตัดตา และแนะนำให้ปลูกกันในประเทศตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น

การสร้างพันธุ์ยางลูกผสมของไทยที่ผ่านมา ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนของวิธีการปรับปรุงพันธุ์ เป็นไปตามมาตรฐานสากลที่ต้องใช้เวลาปรับปรุงนานถึง 30 ปี ส่วนใหญ่จะดำเนินการด้วยวิธีการผสมพันธุ์ และการคัดเลือกลูกผสมที่ดี ตามวัตถุประสงค์ ในขั้นตอนการคัดเลือกพันธุ์ พันธุ์ยางลูกผสมที่ได้จากการผสมพันธุ์ จะต้องผ่านขั้นตอนการคัดเลือกพันธุ์ต่างๆ ได้แก่ การคัดเลือกพันธุ์ต้นกล้าลูกผสมในแปลงคัดเลือกพันธุ์เบื้องต้น (Screening Progeny), การคัดเลือกพันธุ์ในแปลงเปรียบเทียบพันธุ์ขั้นต้น (Preliminary Proof Clone Trial or Small Scale Clone Trial) และการคัดเลือกพันธุ์ในแปลงเปรียบเทียบพันธุ์ขั้นปลาย (Further Proof Clone Trial or Large Scale Clone Trial) ซึ่งรวมระยะเวลาตั้งแต่ผสมพันธุ์ไปจนถึงแนะนำให้เกษตรกรปลูกได้ใช้เวลาประมาณ 25-30 ปี เพื่อเป็นการศึกษาหาวิธีการลดระยะเวลาที่ใช้ในการปรับปรุงพันธุ์ยางให้สั้นลง แนวคิดในการนำเอาลูกผสมที่ผ่านการคัดเลือกเบื้องต้น ที่มีลักษณะภายนอก การเจริญเติบโต และให้ผลผลิตสูงตามวัตถุประสงค์ เข้าสู่ขั้นตอนการคัดเลือกในแปลงเปรียบเทียบพันธุ์ขั้นปลาย โดยการข้ามขั้นตอนการคัดเลือกลูกผสมในแปลงเปรียบเทียบพันธุ์ขั้นต้น จึงเป็นแนวทางที่อาจช่วยลดระยะเวลาในการปรับปรุงพันธุ์ยางลงได้อย่างน้อย 7-10 ปี ในการทดลองนี้ จึงได้นำพันธุ์ยางลูกผสมของไทย ชุด RRIT400 ที่ผ่านการคัดเลือกพันธุ์เบื้องต้นจากแปลงขยายพันธุ์ที่มีการเจริญเติบโต ให้ผลผลิตสูง และลักษณะรองต่างๆ ดี มาปลูกคัดเลือกในแปลงเปรียบเทียบพันธุ์ขั้นปลาย โดยไม่ผ่านการเปรียบเทียบพันธุ์ขั้นต้น โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อหาวิธีลดระยะเวลาในการปรับปรุงพันธุ์ยาง คัดเลือกพันธุ์ยางที่ให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์เปรียบเทียบมาตรฐานอย่างน้อยร้อยละ 10 มีการเจริญเติบโตและลักษณะรองอื่นๆ ดี ตลอด จนปรับตัว

ได้ดีในสภาพแวดล้อมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และนำข้อมูลที่ได้ออกไปใช้ประกอบในการพิจารณาจัดทำคำแนะนำพันธุ์ต่อไป

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. วางแผนการทดลองแบบ Randomized Complete Block Design จำนวน 3 ซ้ำ ปลูกภายในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2551 บนพื้นที่ 32 ไร่ของศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกรมกาดอาหาร ปลูกเปรียบเทียบพันธุ์ยาง 24 สายพันธุ์ ประกอบด้วยลูกผสมที่ผสมในปี 2536 (RRI-CH-36) 22 สายพันธุ์ ได้แก่ ลูกผสม RRI-CH-36-0067, RRI-CH-36-0123, RRI-CH-36-0301, RRI-CH-36-0334, RRI-CH-36-0358, RRI-CH-36-0361, RRI-CH-36-0384, RRI-CH-36-0385, RRI-CH-36-0387, RRI-CH-36-0357, RRI-CH-36-0847, RRI-CH-36-0897, RRI-CH-36-0928, RRI-CH-36-0966, RRI-CH-36-1035, RRI-CH-36-1249, RRI-CH-36-1282, RRI-CH-36-1286, RRI-CH-36-1290, RRI-CH-36-1292, RRI-CH-36-1463 และ RRI-CH-36-1446 โดยให้พันธุ์ RRIM600 และ RRIT251 เป็นพันธุ์เปรียบเทียบ รวม 72 แปลงย่อย ปลูกต้นยางแปลงย่อยละ 40 ต้น โดยมี 5 แถวๆ ละ 8 ต้น ใช้ระยะปลูก 3x7 เมตร เตรียมหลุมปลูกขนาด 50 x 50 x 50 ซม. รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยหินฟอสเฟต (0-3-0) อัตรา 170 กรัมต่อต้น ปลูกด้วยยางชำถุงขนาด 2 นิ้ว ดูแลรักษาต้นยางโดยการตัดแต่งกิ่ง กำจัดวัชพืช และให้ปุ๋ยให้กับต้นยางปีละ 2 ครั้ง (ต้นฝนและปลายฝน) ใช้ปุ๋ยสูตร 20-10-12 อัตราการใส่ปุ๋ยในแต่ละช่วงอายุและการดูแลรักษาปฏิบัติตามคำแนะนำของสถาบันวิจัยยาง

2. ทาสีบนต้นยางที่ระดับ 10 ซม. จากพื้นดิน เพื่อทำเครื่องหมายสำหรับวัดการเจริญเติบโตของต้นยางหลังปลูกจนถึงเมื่อต้นยางอายุ 2 ปี หลังจากนั้น จึงทาสีบนต้นยางที่ระดับ 170 ซม. จากพื้นดิน เพื่อทำเครื่องหมายสำหรับวัดการเจริญเติบโตเมื่อต้นยางอายุตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป

3. เริ่มเปิดกรีดต้นยางเมื่อต้นยางมีขนาดรอบลำต้น 50 ซม.ขึ้นไป ที่ระดับความสูง 170 ซม.จากพื้นดิน และมีจำนวนต้นยางที่มีขนาดเปิดกรีดได้มากกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนต้นยางทั้งหมด เปิดกรีดต้นยางที่ความสูง 150 เซนติเมตรจากพื้นดิน โดยใช้ระบบกรีดแบบครึ่งลำต้น วันเว้นวัน (1/2S d/2)

การบันทึกข้อมูล บันทึกข้อมูลของการทดลอง โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ

1. ระยะก่อนเปิดกรีดต้นยาง เริ่มตั้งแต่ปลูกจนถึงต้นยางได้ขนาดเปิดกรีด

1.1 บันทึกข้อมูลการเจริญเติบโตของต้นยางหลังปลูก ถึงอายุ 2 ปี โดยการวัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางลำต้นที่ระดับ 10 ซม. จากพื้นดิน ทุก 6 เดือน

1.2 บันทึกข้อมูลการเจริญเติบโตของต้นยาง เมื่อต้นยางอายุตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป โดยวัดขนาดรอบลำต้นที่ระดับ 170 ซม. จากพื้นดินทุก ๆ 6 เดือน

1.3 บันทึกร้อยละของจำนวนต้นเปิดกรีดในปีกรีดแรก

2. ระยะเปิดกรีด บันทึกข้อมูลตั้งแต่เริ่มเปิดกรีดต้นยาง โดยบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

2.1 บันทึกข้อมูลการเจริญเติบโตของต้นยางหลังเปิดกรีดทุก 6 เดือน

2.2 บันทึกข้อมูลผลผลิต เก็บผลผลิตของยางแต่ละต้นในรูปร่างก้อนเดือนละ 2 ครั้ง บันทึกข้อมูลผลผลิตในรูปแบบ ของผลผลิตเฉลี่ย (กรัมต่อต้นต่อครั้งกรีด) และผลผลิตรวม (กิโลกรัมต่อไร่)

2.3 บันทึกข้อมูลร้อยละของปริมาณเนื้อยางแห้ง (Dry Rubber Content, %DRC)

2.4 บันทึกข้อมูลความหนาเปลือก และจำนวนวงท่อน้ำยางในเปลือก โดยการสุ่มเจาะเปลือก ยางจากต้นยางจำนวน 5 ต้นจากต้นยางในแต่ละแปลงย่อย

2.5 บันทึกข้อมูลค่าองค์ประกอบทางชีวเคมีของน้ำยาง (Latex diagnosis) ประกอบด้วยค่า Thiol, Inorganic phosphorus, Sucrose และ Total Solid Content บันทึกข้อมูล

ระยะเวลาทำการทดลอง

ตุลาคม พ.ศ. 2550 - กันยายน พ.ศ. 2553

สถานที่ดำเนินการ

ศูนย์วิจัยยางหนองคาย และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรมุกดาหาร

ผลการทดลองและวิจารณ์

ผลการบันทึกข้อมูลการเจริญเติบโตโดยการวัดขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางลำต้นที่ระดับ 10 ซม. และวัดความสูงของต้นยางจากจุดแตกตา ทุก 3 เดือน ตั้งแต่หลังปลูกถึงต้นยางอายุ 24 เดือน พบว่าการเจริญเติบโตของต้นยางทั้ง 24สายพันธุ์ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยผลการวัดการเจริญเติบโตเมื่ออายุ 24 เดือน พันธุ์ RRIM 600 และ RRIT 251 ซึ่งเป็นพันธุ์เปรียบเทียบมีขนาดลำต้น 2.54 และ 3.19 ซม. มีความสูงลำต้นเฉลี่ย 252.5 และ 308.5 ซม. ตามลำดับ ลูกผสม RRI-CH-36-1035 และ RRI-CH-36-0123 เป็นลูกผสมที่มีการเจริญเติบโตดีที่สุด โดยมีขนาดลำต้นที่ระดับ 10 ซม. เฉลี่ย 3.56 และ 3.31 ซม. และมีความสูงของลำต้นเฉลี่ย 316.1 และ 304.2 ซม. ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การเจริญเติบโตของต้นยางอายุ 3-24 เดือน การเปรียบเทียบพันธุ์ยางชั้นปลายลูกผสม

RRI-CH-36/2/3

Treat	ลูกผสม	ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางลำต้น (ซม.)							ความสูงของต้นยาง (ซม.)						
		3 m	6 m	12m	15m	18m	21m	24m	3 m	6 m	12 m	15 m	18 m	21 m	24 m
T1	RRI-CH-36-0067	0.49	0.58	0.96	1.40	1.49	1.91	2.64	18.1	37.0	98.3	123.9	139.0	191.9	280.9
T2	RRI-CH-36-0123	0.56	0.77	1.83	2.13	2.15	2.45	3.31	34.8	56.9	146.9	171.9	188.8	224.9	304.2
T3	RRI-CH-36-0301	0.53	0.61	1.14	1.25	1.33	1.53	2.04	23.6	27.8	70.1	79.3	83.0	108.9	139.5
T4	RRI-CH-36-0334	0.43	0.50	0.91	1.04	1.12	1.34	2.16	16.1	22.1	54.2	64.8	61.3	104.2	141.1
T5	RRI-CH-36-0358	0.53	0.60	1.16	1.33	1.40	1.51	1.89	22.6	29.1	83.8	98.4	98.7	122.5	143.9
T6	RRI-CH-36-0361	0.54	0.63	1.32	1.48	1.55	1.75	2.18	22.3	30.9	87.3	101.8	110.5	131.0	159.2
T7	RRI-CH-36-0384	0.46	0.54	1.10	1.29	1.29	1.44	1.95	21.1	26.3	69.0	79.6	83.6	101.9	138.8
T8	RRI-CH-36-0385	0.59	0.70	1.35	1.56	1.62	1.85	2.29	27.1	37.1	85.8	97.5	104.6	147.2	180.9
T9	RRI-CH-36-0387	0.47	0.57	1.20	1.47	1.49	1.75	2.44	19.4	27.7	78.0	86.1	93.2	139.4	183.4
T10	RRI-CH-36-0357	0.59	0.71	1.56	1.87	1.97	2.28	3.01	28.5	39.1	111.4	136.1	146.1	204.7	262.8
T11	RRI-CH-36-0847	0.46	0.56	1.10	1.22	1.27	1.53	1.93	26.0	36.2	82.7	95.8	98.9	133.8	151.7
T12	RRI-CH-36-0897	0.53	0.67	1.33	1.51	1.53	1.88	2.47	25.6	38.6	91.6	113.4	119.1	163.7	217.5
T13	RRI-CH-36-0928	0.51	0.60	1.14	1.32	1.33	1.55	2.30	22.1	29.5	73.4	87.2	89.1	116.9	178.4
T14	RRI-CH-36-0966	0.54	0.61	1.25	1.50	1.49	1.67	2.35	24.1	35.4	94.7	117.4	117.9	149.6	207.7
T15	RRI-CH-36-1035	0.64	0.75	1.73	2.09	2.13	2.55	3.56	27.9	38.4	131.7	162.4	169.1	227.7	316.1
T16	RRI-CH-36-1249	0.48	0.64	1.25	1.40	1.51	1.88	2.57	23.8	37.4	81.6	102.8	112.5	165.2	221.0
T17	RRI-CH-36-1282	0.49	0.60	1.01	1.17	1.27	1.48	2.10	24.0	36.6	73.2	93.2	101.9	129.9	178.4
T18	RRI-CH-36-1286	0.57	0.74	1.58	1.80	1.84	2.18	3.08	30.3	49.5	121.4	142.8	151.5	201.6	256.5
T19	RRI-CH-36-1290	0.53	0.63	1.14	1.33	1.35	1.72	2.47	27.2	35.6	74.4	96.2	99.5	135.0	191.5
T20	RRI-CH-36-1292	0.53	0.70	1.56	1.75	1.88	2.22	3.01	30.3	46.3	118.9	138.6	149.7	191.3	240.4
T21	RRI-CH-36-1463	0.60	0.77	1.73	2.15	2.15	2.34	2.97	30.9	49.8	146.7	163.4	170.9	207.1	251.0
T22	RRI-CH-36-1446	0.58	0.76	1.46	1.67	1.75	2.12	2.78	26.2	47.8	109.2	124.0	134.0	191.0	245.3
T23	RRIM600	0.58	0.64	1.42	1.59	1.67	1.84	2.54	35.0	39.7	105.8	128.5	137.3	181.8	252.5
T24	RRIT251	0.59	0.65	1.46	1.74	1.83	2.25	3.19	31.9	40.0	119.8	146.3	164.6	224.4	308.5

สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

การทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ คัดเลือกพันธุ์ยางใหม่ที่ให้ผลผลิตน้ำยางสูง การเจริญเติบโตดี ต้านทานโรค เหมาะสมสำหรับแนะนำให้ปลูกในพื้นที่กึ่งแห้งแล้งที่มีปริมาณฝนต่ำกว่า 1,600 มิลลิเมตรต่อปี รวมทั้งมีลักษณะอื่นๆที่ดี คุณสมบัติของน้ำยางที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมยาง และมีลักษณะของพันธุ์ยางตรงตามความต้องการของเกษตรกร โดยนำพันธุ์ยางลูกผสมของไทยปี 2536 ที่ผ่านการคัดเลือกจากการเปรียบเทียบพันธุ์ขั้นต้น มาปลูกทดลองและคัดเลือกอีกครั้งในแปลงเปรียบเทียบพันธุ์ยางขั้นปลาย ในพื้นที่ 32 ไร่ของศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรมุกดาหาร ตั้งแต่หลังปลูกถึงต้นยางอายุ 24 เดือน พบว่าการเจริญเติบโตของต้นยางทั้ง 24 สายพันธุ์ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การทดลองนี้เป็นผลจากการบันทึกข้อมูลเพียง 24 เดือน ไม่สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประกอบในการคัดเลือกพันธุ์ยางได้ตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องทำการทดลองต่อเนื่องไปจนถึงขั้นตอนการกรีด เพื่อนำข้อมูลผลผลิตที่ได้ใช้ประกอบในการคัดเลือกพันธุ์ยางต่อไป

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

การเปรียบเทียบพันธุ์ยางขั้นปลายลูกผสม RRI-CH-36/2/3 เป็นการนำพันธุ์ยางลูกผสมของไทยปี 2536 ที่ผ่านการคัดเลือกจากการเปรียบเทียบพันธุ์ขั้นต้น มาปลูกทดลองและคัดเลือกอีกครั้งในแปลงเปรียบเทียบพันธุ์ยางขั้นปลาย เพื่อใช้ในการประเมินเสถียรภาพ (Stability Parameter) ของพันธุ์ยางก่อนนำไปใช้ในการแนะนำพันธุ์ เป็นการทดลองที่ดำเนินการได้เพียง 24 เดือน จึงยังไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูลที่ได้ยังไม่เพียงพอที่จะนำไปใช้ ประกอบในการคัดเลือกพันธุ์ยางได้ตาม จำเป็นต้องทำการทดลองต่อเนื่องไปจนถึงขั้นตอนการกรีด เพื่อนำข้อมูลผลผลิตที่ได้ใช้ประกอบในการคัดเลือกพันธุ์ยางต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ชีระวัฒนสุข . 2549. พันธุ์ยาง. เอกสารประกอบการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตร หลักสูตร “วิชายางพารา”. สถาบันวิจัยยาง. กรมวิชาการเกษตร. หน้า 56-75.
- ปัทมา ชนะสงคราม. 2539. โครงสร้างของเปลือกยาง ท่อน้ำยาง และผลผลิต. ว.ยางพารา 16(1): 5 - 23.
- สถาบันวิจัยยาง . 2550. ข้อมูลวิชาการยางพารา 2550. สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร กระทรวง เกษตรและสหกรณ์. หน้า 32-46.
- สมพงษ์ สุขมาก. 2536. การปรับปรุงพันธุ์ยางพารา. เอกสารวิชาการเรื่อง “ยาง”. สถาบันวิจัยยาง กรม วิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. หน้า 15-36.
- D’Auzac J., Jacob J.L., Prevot J.C., Clément A., Gallois R., Chrestin H., Lacote R., Pujade-Renaud V. and Gohet H. 1999. The regulation of *cis*-polyisoprene production (natural rubber) from *Hevea brasiliensis*. *Plant Physiol.* 1 : 273-332.
- Jacob J.L., Lacrotte R., Prevot J.C., Clément A., Chrestin H., Pujade-Renaud V., Montoro P., Gohet E., Gallois R, and d’ Auzac J. 1997. “The laticiferous system of *Hevea brasiliensis*: Description, functioning, ethylene stimulation ; the latex diagnosis and clonal typology for modern methods of exploitation.” Paper presented The Biochemical and Molecular Tools for Exploitation Diagnostic and Rubber Tree Improvement. 20 – 22 October 1997. Mahidol University, Bangkok.